

Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed
Wetenschappelijke Instelling van de Vlaamse Gemeenschap
Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed
Phoenixgebouw Koning Albert II-Laan 19 bus 5
B-1210 Brussel

Intern Rapport
GROBBENDONK-MELKERIJSTRAAT 2006
Opdracht Profile Invest

Terreinwerk: Jef Vansweevelt
Rob Vanschoubroek
Rapportage: Jef Vansweevelt
Begeleiding: Rica Annaert

VINE
Brussel, 2006

Inhoudstafel

1 Inleiding

- 1.1 Situatieschets
- 1.2 Zeer beknopt historisch overzicht
- 1.3 Topografische en bodemkundige situatie
- 1.4 Beschrijving site
- 1.5 Werkwijze

2 Beschrijving van de sporen

- 2.1 Een gracht uit de IJzertijd
- 2.2 Sporen uit de Romeinse periode
 - 2.2.1 Paalsporen
 - 2.2.2 Waterput
 - 2.2.3 Mogelijke waterputten
 - 2.2.4 Kuilen
 - 2.2.5 Greppels en grachten
- 2.3 Laat- en post middeleeuwse sporen

3 Besluit

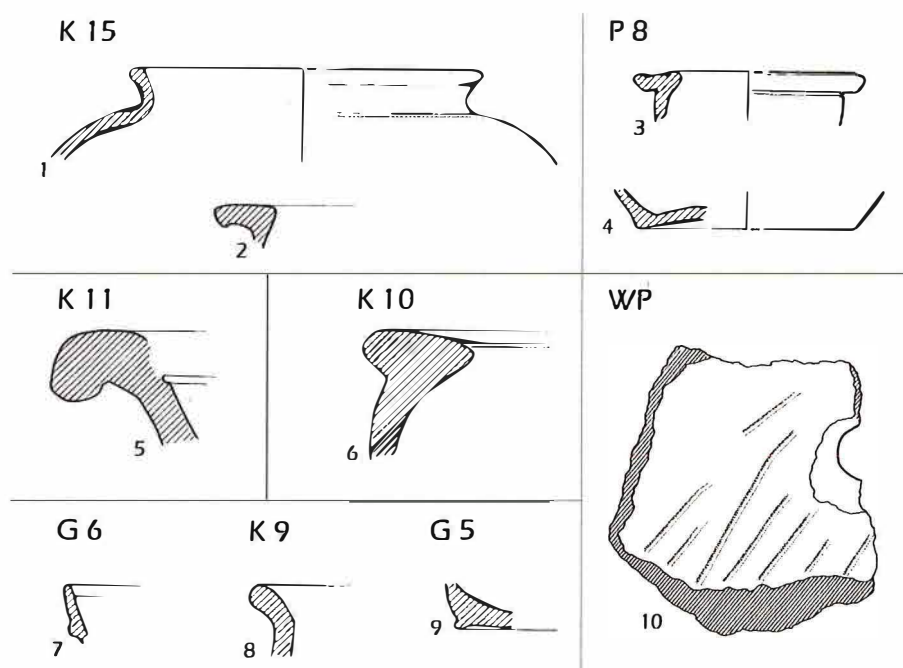
Bibliografie

Inventarislijst

Platen

Kaarten en opgravingsplan

PLAAT VII: aardewerk uit kuilen 9, 10, 11 en 15; greppels 5 en 6; paalspoor 8 en maalsteen uit de waterput (schaal 1:3)

Grobbendonk-Melkerijstraat 2006 (prov. Antwerpen) Jef Vansweevelt

- *Team*
projectarcheoloog: Jef Vansweevelt (VIOE)
veldtechnicus: Rob Vanschoubroek (VIOE)
wetenschappelijke begeleiding: Rica Annaert (VIOE)
proefsleuven onderzoek: Alde Verhaert (RO-Vlaanderen)
- *Periode*
23/10/'06 tot 8/11/'06 (11 werkdagen)
- *Reden opgraving*
Bouwen van appartementen met ondergrondse parking (Profile Invest) binnen een archeologisch waardevolle zone. Na het graven van proefsleuven bleek een opgraving nuttig.
- *Situering*
Hoek Schransstraat 13 met Melkerijstraat te Grobbendonk (prov. Antwerpen) Kadaster: afd. 1 Sie. B nr. 358/2, 358a2j en deel van 358 v.
Rechthoekig terrein van ongeveer 50 op 12m. (600m²) werd afgegraven en onderzocht.
- *Opdrachtgever en financiering*
Profile Invest, Terstratenweg 15 – 2520 Oelegem

1 Inleiding

1.1 SITUATIESCHETS

Grobbendonk (het vroegere Ouwen) is reeds lang bekend om zijn rijk archeologisch patrimonium. Vooral de aanwezigheid van een voor de regio unieke Romeinse *vicus* ter hoogte van de site *Steenberg* draagt bij tot deze naambekendheid. Grobbendonk heeft echter ook voor andere perioden interessante archeologische sites opgeleverd: bewoningssporen uit de IJzertijd, de Merovingische periode en de gehele middeleeuwen zijn er vastgesteld.

Wegens het archeologische belang van het grondgebied, legde de gemeente Grobbendonk het dossier van de bouw aanvraag voor appartementenbouw op de hoek Melkerijstraat-Schransstraat (kad. afd. 1 Sie. B nr. 358/2, 358a2j en deel van 358 v) voor aan de advies verlenende instantie voor onroerend erfgoed, RO-Vlaanderen. In haar advies voorzag RO-Vlaanderen de uitvoering van een archeologische terreininventarisatie door middel van proefsleuven én een eventueel archeologisch onderzoek bij positief resultaat, dit alles voorafgaand aan de bouwwerken. Bijkomend argument voor een onderzoek was dat de gekende bewoningszone van de Romeinse vicus slechts een honderdtal meter noordwest waards ligt.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd door RO-Vlaanderen, kwam tal van paalsporen en kuilen aan het licht. Enkele sporen bevatten handgevormd aardewerk, terwijl in andere laat middeleeuwse scherven tevoorschijn kwamen. Op basis van deze gegevens nam de erfgoedconsulent, Alde Verhaert, de beslissing om een vlakdekkend archeologisch onderzoek van de site op te leggen.

De bouwheer, Profile Invest, nam contact op met het Vlaams Instituut voor het Archeologisch Patrimonium en sloot met het VIOE een overeenkomst voor de uitvoering van dit onderzoek waarbij de bouwheer alle financiële lasten voor dit onderzoek op zich nam.¹

¹ Zonder de medewerking van enkele ervaren mensen was het resultaat dat hier voorligt van aanzienlijk mindere kwaliteit geweest. Veel dank aan Rica Annaert voor de wetenschappelijke, administratieve en logistieke begeleiding; zowel tijdens de opgraving als bij de verwerking van de gegevens. Op het terrein bleek Rob Vanschoubroek met zijn lange ervaring een zeer goede leermeester. Ook na het terreinwerk kon ik rekenen op zijn tekentalent. Zeer nuttig, en vrijwillig, werk leverde de laatstejaarsstudente Elke Mertens bij het tekenen van grondplannen en coupes, merci daarvoor. Fijn samenwerken was het eveneens met de werkmannen van het VIOE; Gerard, Willy en M'hammed. Tenslotte ook een woord van dank aan de bouwheer, Profile Invest, meer bepaald de heer Manu Schenk en de aannemer van de werken met wie zonder problemen kon samengewerkt worden op het terrein.

1.2 ZEER BEKNOPT HISTORISCH OVERZICHT²

Uit opgravingen blijkt dat er voor de Romeinse periode reeds bewoning was ter hoogte van de *vicus*; een structuur met palissadegreppel en een trechtervormige toegang geflankeerd door een toren is waarschijnlijk in de late IJzertijd te dateren. Mogelijk bakende deze palissade het terrein af van een alleenstaande hoeve met bijhorigheden. Elders te Grobbendonk werden nog meer sporen uit de IJzertijd ontdekt. Deze sporen vormen de oudste bewoningssporen die er tot nog toe zijn vastgesteld.

Tijdens de Romeinse periode groeide Grobbendonk uit tot een grotere nederzetting door zijn gunstige ligging. De Kleine Nete was toen stroomopwaarts goed bevaarbaar tot aan de monding van de Aa, een belangrijke zijrivier die iets voorbij het dorp in de Nete vloeit. Daarnaast vormde de site een knooppunt van enkele grote heirbanen; waarschijnlijk richting Tienen, Tongeren en Rijsbergen. Tenslotte bevindt er zich in de valleibodem veel moerasijzererts, dat als grondstof of als bouw materiaal gebruikt kan worden. Onderzoek toont aan dat de *vicus* waarschijnlijk ontstaan is rond een groot officieel gebouw dat opgericht werd begin 1ste eeuw n.Chr.³ De functie van het gebouw was mogelijk die van *mansio* (herberg) of *horreum* (stapelhuis). In ieder geval stimuleerde de officiële aanwezigheid de groei van de nederzetting, die vooral in de tweede eeuw een grote bloei kende. Na een periode waarin de bewoningssporen geleidelijk afnamen, stopte de bewoning volledig op het einde van de derde eeuw.

Na de teloorgang van de *vicus* was er ten laatste vanaf de Merovingische periode en gedurende de hele middeleeuwen *continu* bewoning, zij het dat de centra daarvan niet op dezelfde plek bleven. In het oog springend is bijvoorbeeld het Merovingisch grafveld gevonden aan het vroegere kerkje van Ouwen.

1.3 TOPOGRAFISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUATIE

Grobbendonk bevindt zich op een oost-west georiënteerde dekzandrug die zich maximaal 7 à 8 m (15 m boven zeeniveau) boven de vallei van de Kleine Nete verheft.⁴ De site ligt onderaan de zuidhelling van deze zandrug, 2 tot 3 m boven de valleibodem (9 tot 10 m boven zeeniveau). Ze helt dan ook lichtjes af naar het zuiden toe, richting de Kleine Nete (plaat I, A).

Bodemkundig wordt de regio gekenmerkt door lemige zandbodems en de alluviale bodems van de vallei van de Kleine Nete. Het onderzochte terrein bevindt zich op de overgang tussen de zandgronden en de alluviale bodems. Ten dele bestaat de moederbodem uit vrij homogeen zand en ten dele uit een zeer heterogeen substraat met veel roestvlekken.

1.4 BESCHRIJVING EN VOORGESCHIEDENIS SITE

De site bevindt zich op één van de weinige stukken onbebouwd terrein nabij het Astridplein (plaat I, B). Het zuidelijkste deel grenst langs drie zijden pal aan bestaande gebouwen. Deze zone van ruwweg 20 op 12 m bleek verstoord te zijn door vroegere bouwactiviteiten en werd dus niet onderzocht. Aan de straatzijde (Melkerijstraat) blijft een strook onbebouwd, deze strook, alsook het huis ernaast dat gesloopt wordt, bleven eveneens buiten beschouwing. Wat overbleef voor het onderzoek was een NW-ZO georiënteerd rechthoekig terrein van zo'n 50 m lang en 12 m breed (600 m²).

De sporen bevonden zich op 1 tot bijna 1,5 m onder het huidige loopoppervlak. Deze diepte neemt een beetje af naar het noorden toe, wat doet vermoeden dat het reliëf vroeger iets uitgesprokener was.

1.5 WERKWIJZE

Het terrein werd door een kraan in vier fasen ontdaan van de teelaarde. Telkens betrof het aaneensluitende rechthoekige vlakken; twee van ongeveer 18 m op 6 m in het zuidelijk deel, en twee van ongeveer 32 m op 6 m in het noordelijk deel (samen 600 m²)

² Dit overzicht is voor een groot deel gebaseerd op Annaert R. 2005

³ De Boe G. 1985

⁴ Annaert R. 2005

2 Beschrijving van de sporen (plaat II)

Het overgrote deel der gedateerde sporen stamt uit de Romeinse periode. Handgevormde scherven komen meestal samen voor met dateerbaar Romeins materiaal. Van de apart voorkomende handgevormde scherven horen de meeste ook thuis in de Romeinse periode, gezien ze niet verschillen van het overig handgevoemd materiaal. Typisch IJzertijd materiaal werd enkel gevonden in een brede ondiepe gracht (G4). Verder werden enkele laat -en post middeleeuwse sporen opgegraven. Deze recentere sporen lagen in het zuidelijke deel van de site (WPI). Uitzondering hierop is een post middeleeuwse gracht die langs de gehele westzijde van het opgegraven vlak liep.

Doordat de middeleeuwse vondsten zich voornamelijk in 4 grote sporen bevonden, terwijl Romeinse scherven verspreid over de site en in veel meer sporen gevonden werden, kan verondersteld worden dat de meeste vondstloze sporen eveneens van Romeinse origine zijn. Enkel bij de paalsporen worden ook de vondstloze sporen besproken, elders worden ze buiten beschouwing gelaten. Alle dateringen van de sporen gebeurden op basis van de ceramiekvondsten, in afwachting van meer concrete gegevens van het in uitvoering zijnde ¹⁴C-onderzoek.⁵

2.1 EEN GRACHT UIT DE IJZERTIJD

Hoewel verspreid over de site handgevoemd aardewerk voorkwam, lijkt een brede ondiepe gracht (G4, Gro-06-13) in het zuidelijk deel van de site toch van oudere datum dan de meeste andere sporen. Ten eerste betrof het een zeer bleek spoor, dat nauwelijks zichtbaar was in het grondvlak. De meeste andere sporen die duidelijk Romeins materiaal bevatten waren donkerder en tekenden zich duidelijker af. Verder werd de gracht door twee Romeinse greppeltjes (G2 en G3) doorsneden.

Nog een belangrijk argument voor een vroegere datering zijn de ceramiekvondsten. Tijdens het afschaven van het vlak werd weliswaar een zeepwaachtige gedraaide scherf gevonden uit roze klei, maar deze is waarschijnlijk afkomstig van de greppeltjes die het spoor doorsneden. Bij het couperen en uithalen van de vulling werden enkel handgevormde scherven gevonden, vier in totaal. Opvallendste vondst is een scherf met een eenvoudige opstaande rand en vlak gemaakte wanden. Ze heeft een donkergrijze kern en lichtgrijze wanden, de verschraling bestaat uit schervengruis en zand. De overige vondsten zijn wandscherven met ruwe wanden, waarvan één dikwandig exemplaar (ong. 1,8 cm dik). Afgaande op de

⁵ Gebruikte werken bij de determinatie van het Romeins materiaal zijn: Vanvinckenroye W. 1991; Vermeulen F. 1992; Vanderhoeven A. 1985; Willems S. 2005

vershraling en de typologie kunnen deze scherven in de IJzertijd geplaatst worden. Het is echter niet mogelijk een nauwkeuriger datering te geven.

Opvallend is dat deze gracht een totaal andere oriëntering heeft dan de greppels of grachten met Romeins materiaal (G2, G3, G5 en G6 – zie plaat 1). Twee samenkomende greppeltjes (G7) zijn eveneens anders georiënteerd. Dat ook deze twee greppeltjes een zeer bleke vulling hadden, kan erop wijzen dat ze eveneens uit de IJzertijd zouden stammen. Ze bevatten echter geen vondsten die deze datering kunnen bevestigen.

Tenslotte is het steeds mogelijk dat bij het handgevormde materiaal dat als Romeins bestempeld werd, af en toe een verdwaalde IJzertijdscherf voorkomt. Typisch IJzertijd materiaal werd echter niet gevonden. Hierbij dient wel opgemerkt dat wegens de korte verwerkingstermijn er slechts een vrij oppervlakkige studie van het materiaal mogelijk was. Algemeen kan enkel gesteld worden dat er sporen uit de IJzertijd aanwezig zijn op de site. Of het bewoningssporen of andere sporen betreft, is onmogelijk uit te maken met deze gegevens.

Doorsnede van greppel 7 en gracht 4

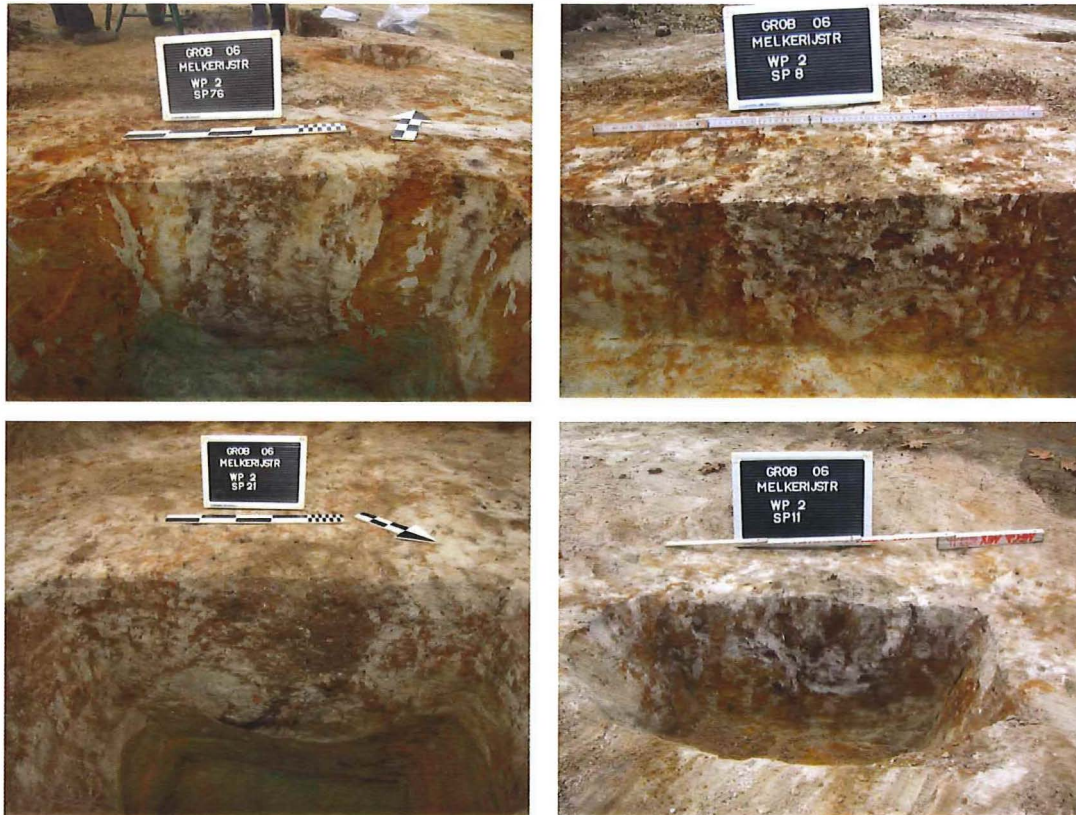
2.2 SPOREN UIT DE ROMEINSE PERIODE

2.2.1 Paalsporen

Verspreid over het hele opgegraven vlak werden 81 sporen als paalkuilen geïdentificeerd. Er werden geen gebouwplattegronden herkend, wat niet verwonderlijk is door de beperkte oppervlakte van het onderzochte terrein. De enige drie in verband staande ondiepe paalsporen bevonden zich in een ondiep greppeltje van 1 m lang. Het is onduidelijk tot welk soort structuur dit standgreppeltje behoort.

Bij het afschaven van het vlak werd één scherp rood geglaazuurd aardewerk gevonden ter hoogte van een mogelijk paalspoor (P1, Gro-06-24). Dit spoor was echter niet meer te zien in coupe, zodat de vondst mogelijk uit de ploeglaag komt of uit het nabij gelegen post middeleeuwse spoor (K3). Gezien alle overige vondsten uit paalsporen Romeins zijn, lijkt het aannemelijk dat ook de meeste vondstloze sporen uit de Romeinse periode stammen. Om deze reden wordt ook met deze sporen rekening gehouden.

Zowel qua afmetingen als vulling zijn er grote onderlinge verschillen. Veel paalsporen zijn ondiep bewaard of soms slecht zichtbaar terwijl ook enkele grote duidelijke sporen voorkomen. Zes goed bewaarde sporen waarvan de paalkern nog te zien is, kunnen wijzen op de aanwezigheid van vrij zware constructies. De sporen zijn tussen de 25 cm en 55 cm diep, terwijl de kernen 20 cm tot meer dan 30 cm breed zijn. Verder zijn nog enkele grotere paalkuilen gevonden zonder kern. Over de exacte aard van bijhorende constructies valt niets met zekerheid te zeggen gezien ze nergens in verband liggen. Een functie als dragende elementen van huizen behoort tot de mogelijkheden.

Enkele doorsneden van paalkuilen

In 18 paalsporen werd ceramiek aangetroffen. Zowel handgevormde als gedraaide exemplaren komen voor. Alle dateerbare scherven horen thuis in de Romeinse periode. Het eerder vernoemde standgreppeltje met drie kleine paalsporen (P3, Gro-06-31) bevatte een wandfragment versierde terra sigillata, dat echter te klein is om verdere determinatie toe te laten. Naast deze terra sigillata komt nog ander importmateriaal voor. In paalkuilen werden nog drie scherven uit wit-roze klei aangetroffen, waarvan twee halsfragmenten, beide van een kruik (P2-4-7, Gro-06-8, 29 en 58). Waarschijnlijk betreft het import vanuit het Maasland. Andere importproducten zijn twee versierde scherven donker geverfd aardewerk uit witte klei. Eén (P6, Gro-06-37) is dof donkergrijs geverfd en versierd met kerfbanden, de andere (P7, Gro-06-58) is zwart geverfd en versierd met opgesmeten kleikruimels. Zulke 'kleikruimelbestrooiing' komt geregeld voor in onze contreien en is indicatief voor ceramiek geproduceerd in het beneden-Rijngebied.⁶

Eén vrij grote rechthoekige paalkuil (P8, Gro-06-57) bevatte een bodemscherf met concave bodem uit vrij zacht gebakken witte (iets lichtgrijze) klei en een randscherf geverfd aardewerk uit witte klei. Het geverfde aardewerk is paarsachtig bruin en mogelijk afkomstig van een zgn. 'bolvormige beker met schuine rand'.⁷ Nog een grote rechthoekige kuil (K8, Gro-06-26) bleek in coupe een paalspoor te bevatten. Ondermeer een bodemfragment uit hard gebakken wit rozige klei met standring zat in dit spoor, het is echter niet duidelijk of het uit de kuilvulling dan wel het paalspoor komt.

Hoewel er geen gebouwplattegrond herkend is in de paalsporen, doen de aard van deze sporen en de vondsten vermoeden dat er Romeinse bewoning geweest is in de onmiddellijke omgeving. Dit valt af te leiden uit het feit dat de sporen vrij talrijk zijn en sommige sporen tot behoorlijk zware constructies moeten behoord hebben. Daarenboven bevatte de sporen bijna uitsluitend Romeins materiaal, zodat mag verondersteld worden dat de meerderheid uit deze periode stamt. Tenslotte wijzen de voor paalsporen tamelijk rijke vondsten eveneens op veel menselijke activiteit.

⁶ Vermeulen F. 1992, 87

⁷ Vanvinckenroye W. 1991, 38-39

2.2.2 Waterput (WVP op plan, Gro-06-54)

Ongeveer halverwege het opgegraven terrein bevond zich een bijna perfect ronde aanlegtrechter van een waterput. De diameter hiervan bedroeg 184 cm, terwijl de diameter van de ronde bekisting ongeveer 110 cm mat. De bodem lag 110 cm onder het archeologisch vlak en 265 cm onder het huidige loopvlak. In profiel waren beide wanden bovenaan vrij schuin, maar na ongeveer 50 cm liepen ze min of meer recht naar beneden. Aan de zuidzijde bleek een deel van de wand ooit ingestort te zijn. Opmerkelijk is dat deze instorting niet doorliep in de putvulling; misschien gebeurde deze instorting reeds bij de aanleg van de put waarna men de bekisting plaatste en de holte erachter opvulde. Doordat er snel moest opgegraven worden, werden de sporen van de bekisting niet meteen opgemerkt zodat de structuur enkel in de tweede helft van de coupe kon bestudeerd worden. Gezien deze rond is levert dit echter weinig problemen op voor de reconstructie.

Kleine paalsporen die in een bijna perfecte cirkel geplaatst waren, vormden de resten van de bekisting. Van deze dunne paaltjes was alleen nog wat zeer vermold hout over van de aangepunte onderkant. Hieruit bleek dat ze een rechthoekige tot vierkante doorsnede hadden met een minimum dikte van 5 cm. In totaal werden de sporen van 11 dergelijke paaltjes ontdekt. De onderlinge afstand varieert tussen 10 en 25 cm, maar meestal bedraagt die zo'n 20 cm. Rekening houdend met deze gemiddelde afstand zou het totale aantal op 18 of 19 paaltjes komen. Hoogstwaarschijnlijk werden deze paaltjes verbonden door vlechtwerk, maar hiervan was niets bewaard. Houtsoortbepaling uitgevoerd door K. Deforce wees uit dat de cirkelvormige paalconstructie in wilg was uitgevoerd.

De krans wilgenpaaltjes rond de putvulling en detail van een paaltje

De vulling bestond uit drie grote pakketten. Bovenaan bevond zich een heterogene donkergrijze vulling met veel roestvlekjes en brokken ijzeroer. Een zeer harde, natuurlijk gevormde laag moerasijzererts van 1 à 2 cm dik begrensde deze vulling volledig aan de onderzijde. Enkele scherven zaten 'vastgekoekt' aan deze laag. Hieronder bestond de vulling uit een heterogeen, nog donkerder grijs pakket met lichtgrijze vlekken en bovenaan wat lichtbruine vlekken. In dit pakket zaten vrij veel houtskoolbrokken en enkele brokjes verbrande leem. Onderaan zat een heterogene vulling die bestond uit lichtgrijze en donkergrijze verspoelde laagjes met enkele houtskoolbrokjes. De bodem werd afgezoomd door een roestband met daar net boven enkele donkerbruine vlekken. Aan de zuidzijde van het profiel bleek de wand ooit te zijn ingestort, waarbij het zoals reeds gezegd opvalt dat dit materiaal 'doorsneden' wordt door de eigenlijke putvulling. Onderaan bestaat dit materiaal uit een homogene donkerbruine vulling met enkele houtskoolbrokjes. Daarboven zat een zeer heterogeen lichtgrijs tot groengrijs pakket met veel donkergrijze vlekken, enkele roestbruine vlekken en enkele houtskoolbrokjes. Dit laatste pakket bestond uit moederbodem vermengd met antropogeen materiaal.

De harde laag ijzeroer onder het bovenste vulpakket van de waterput

Hoewel een ronde bekisting van kleine paaltjes met vlechtwerk niet het meest courante type is in de Romeinse periode, is deze vondst te Grobbendonk zeker geen unicum. Bij Vermeulen F. wordt dit type vrij uitgebreid besproken.⁸ Hierbij is wel sprake van 'stokken' die enkel aangepunt zijn terwijl het hier besproken voorbeeld vierhoekige paaltjes betreft, maar voor het overige komen de vaststellingen goed overeen. Vermeulen meldt dat dergelijke typen in noord België reeds voorkomen in de vroege La Tène-periode. In onze contreien komen ze gedurende de hele Romeinse periode voor, maar de meeste voorbeelden situeren zich in de 2de en vroege 3de eeuw.

In de vulling werd vrij veel ceramiek aangetroffen, alsook wat botmateriaal. (plaat III en IV) Het materiaal lijkt ruwweg thuis te horen in de tweede helft van de 2de eeuw of begin 3de eeuw. Zo is de rand van een *dolium* van hetzelfde type als dat gevonden in K17 (zie 2.2.5). Dit randprofiel stemt overeen met een type besproken door Vermeulen, en dat geplaatst wordt in de 1ste helft van de 3de eeuw.⁹ (plaat IV, 6) Andere bijzondere vondsten waren een volledige rand van een amfoor (plaat IV, 4), enkele scherven *terra sigillata* en *terra nigra*, (plaat III, 1-2 en 14) drie grote randen van wrijfschalen (plaat IV, 1-3), enkele scherven technisch aardewerk en een stuk van een maalsteen uit het Eifel gebied. (plaat VII, 10) Voor een uitgebreidere bespreking van het materiaal wordt verwezen naar de inventarislijst.

2.2.3 Mogelijke waterputten

Aan de noordzijde van het opgegraven vlak bevonden zich 2 grote ronde diepe kuilen. Slechts één daarvan lag volledig binnen het opgegraven terrein, van de andere kon enkel een klein kwart onderzocht worden. Het lijkt aannemelijk dat het waterputten betreft. K19 zou een volledig afgewerkte waterput kunnen zijn die echter niet met 100 % zekerheid te determineren was doordat slechts een klein deel werd opgegraven. K16 is mogelijk een aanlegtrechter van een nooit voltooide waterput.

K19 (Gro-06-39) had vrij schuine wanden en een iets komvorige bodem. De diepte in het profiel bedroeg 165 cm onder het archeologisch vlak, maar zou iets meer kunnen bedragen. Uit het kvadrant blijkt een diameter van (ongeveer) 271 cm wat een stuk meer is dan de diameter van de waterput die iets verder lag en dewelke een diameter van 'slechts' 184 cm had. Deze grotere diameter is, als het inderdaad om een waterput gaat, logisch gezien het grondvlak bij K19 37 cm hoger gelegen was dan bij de waterput. Indien er een bekisting aanwezig was, zou deze waarschijnlijk uit een lichte constructie bestaan hebben, gezien er

⁸ Vermeulen F. 1992, 205

⁹ Vermeulen F. 1992, 95-96, zie fig. 48 nr. 9

geen resten of sporen van teruggevonden zijn. Eenzelfde constructie als bij de waterput met dunne paaltjes is dus best mogelijk.

De vulling van K19 bestond uit verschillende lagen. Bovenaan bevond zich een zeer harde heterogene donkerbruine vulling met veel roestbruine en lichtgrijze vlekken en met wat houtskoolbrokjes. Daaronder zat een donkergrijze vrij dikke laag met lichtbruine en lichtgrijze vlekjes en enkele houtskoolbrokjes. Dan volgde een vrij homogene donkergrijze vulling met lichtgrijze vlekjes en veel houtskoolbrokken. Onderaan zat een zeer dik heterogeen pakket verspoelde zandlaagjes. In dit pakket was een stuk verspoelde groengrijze moederbodem zichtbaar, afkomstig van een ingekalfde wand. In dit verspoelde pakket zaten geen vondsten. Een interessante vondst is een volledige rand van een 'kruik met ingesnoerde tuit' uit hard gebakken witte pijpenaarde met wat zand als verschraling. Hoewel enkel de rand en de aanzet tot het handvat bewaard zijn, lijkt het, met vrij grote zekerheid, om het type 426 van Vanvinckenroye te gaan.¹⁰ (plaat VI, 2) Dit type wordt gedateerd eind tweede – begin derde eeuw. Verder bevatte de vulling, naast gewoon aardewerk, enkele scherven zeepwaar. (plaat VI, 1-6)

K16 (Gro-06-44) had behoorlijk schuine wanden en een iets 'golvende' bodem. De diameter bedroeg 185 cm en de diepte 91 cm. Zeer opvallend was de quasi gelijke diameter als de waterput die er slechts een tiental meter vandaan lag. Hoogstwaarschijnlijk bevatte deze put geen bekisting, tenzij deze geheel vergaan zou zijn maar dat is onwaarschijnlijk. De vaststelling dat de put 12 cm minder diep was dan de waterput terwijl hij in het grondvlak 13 cm hoger lag kan eventueel verklaard worden door de hypothese van een onafgewerkte waterput.

De vulling bestond uit twee grote pakketten. Bovenaan bevond zich een donkergrijze heterogene vulling met donkere en lichtbruine vlekken en vrij veel houtskoolbrokken. Naar onderen toe werd deze vulling meer bruin met meer houtskool. Daaronder zat een lichtgrijze zandvulling met bruine vlekken en enkele kleine houtskoolbrokjes. Het ontbreken van een pakket met verspoelde laagjes zoals bij de waterput en bij K19 wijst erop dat deze put vrij snel gedempt is, wat alweer in de richting van een niet voltooide waterput kan wijzen. Buiten gewoon oxiderend en reducerend aardewerk bevatte de kuil 2 scherven zeepwaar en verder een scherf uit hard gebakken witte klei, mogelijk afkomstig van het Maasland of de Rijnstreek. Enkele dikkere scherven zijn waarschijnlijk afkomstig van *dolia*. (plaat V, 1-9)

Doorsnede van kuil 16

¹⁰Vanvinckenroye W. 1991, 94-95

2.2.4 Kuilen

In totaal werd in 14 kuilen Romeins aardewerk aangetroffen, één kuil (K20) bevatte enkel verbrande leembrokken en wat houtskool. Alle overige kuilen die geen materiaal bevatten, zijn net als bij de paalsporen grotendeels in de Romeinse periode te plaatsen. Gezien er geen speciale waarnemingen bij deze vondstloze kuilen werden gedaan, blijven ze verder buiten beschouwing. De hier besproken kuilen waren zeer divers qua vorm en afmetingen, hoewel de meeste eerder bescheiden proporties hadden. K4, K7, K13 en K9 hadden een onregelmatige vorm, K14, K15 en K10 hadden een langwerpige vorm. Enkele kuilen waren min of meer rechthoekig, met name K5, K8, K12, en K18. Een vrij regelmatige ronde vorm hadden K17 en K20. K6 en K11 tenslotte hadden een zeer langgerekte rechthoekige vorm. Lengten, breedten en diameters die gegeven worden, zijn steeds afgelezen van de profieltekeningen omdat deze op schaal 1:10 getekend zijn en dus nauwkeuriger dan het grondplan. De dieptes die gegeven worden, zijn steeds de maximumdieptes, ook al waren er ondiepere delen. Doordat het meestal onduidelijk is welke functie aan deze kuilen toe te schrijven valt, beperkt deze bespreking zich grotendeels tot het opnoemen van de belangrijkste kenmerken.

K4 (Gro-06-04) was een vrij grote ondiepe kuil, ong. 150 cm lang en tot 25 cm diep. Het profiel was breed komvormig met een grijsbruine heterogene vulling en enkele kleine brokjes verbrande leem.

K7 (Gro-06-11 en -12) was een grote onregelmatige kuil met een V-vormig profiel, 225 cm lang en tot 196 cm diep. Deze kuil had een vulling in verschillende lagen die overwegend grijs zijn met roestvlekken. Naast ceramiek kwamen enkele brokjes verbrande leem voor in de bovenste vulling.

K13 (Gro-06-45) was een ondiepe kuil met schuine wanden en een vrij vlakke bodem. Hij was 135 cm lang en 19 cm diep. De vulling bestond uit grijs zandachtig materiaal met houtskoolbrokjes, zeer oppervlakkig waaierde deze vulling uit naar K15 (Gro-06-48), dewelke een gelijkaardige vulling had. Bovendien bevatten beide kuilen een randscherf van eenzelfde kookpot uit grijs aardewerk met naar buiten omgeplooid rand. (plaat VII, 1 en 2) Ook K14 (Gro-06-42) (plaat VI, 7-10) had eenzelfde vulling en lag tegen K15. Deze drie ondiepe kuilen hadden een gelijkaardig profiel en stonden waarschijnlijk met elkaar in verband.

K10 (Gro-06-40) was een zeer ondiepe langwerpige 'kuil' met aan de westzijde een paalspoor. De kuil liep door G7 en was 143 cm lang. Ter hoogte van G7 was hij 9 cm diep terwijl hij elders slechts 3 cm diep was. De vulling bestond uit zeer los lichtgrijs zand met donkergrijze vlekken en enkele roestvlekken. Een opmerkelijke vondst is een rand van een wrijfschaal met driehoekig randprofiel. (plaat VII, 10)

K5 was een vrij kleine rechthoekige ondiepe kuil met een zeer onregelmatige doorsnede. De lengte bedroeg 75 cm en de diepte 20 cm. De vulling was heterogeen donkerbruin tot licht grijsbruin met roestvlekken.

K8 (Gro-06-26) was een onregelmatig rechthoekige ondiepe kuil met schuine wanden en met aan de oostzijde een paalspoor. Deze kuil was 102 cm lang en tot 19 cm diep. De vulling was heterogeen grijsbruin met veel lichtgrijze en donkergrijze vlekken.

K12 (Gro-06-59) was een grote min of meer rechthoekige kuil met schuine wanden en vlakke bodem en met een klein deel ondieper dan rest van de kuil. Hij was 149 cm lang en tot 51 cm diep. De vulling bestond uit heterogeen fijn lichtgrijs zand met grijze, bruine –en roestvlekken.

K18 (Gro-06-55) was een langwerpige, min of meer rechthoekige, komvormige kuil van 123 cm lang en tot 31 cm diep. De vulling was heterogeen donkergrijs met zeer veel donkerbruine vlekken, enkele lichtgrijze vlekken en enkele houtskoolbrokjes.

K17 (Gro-06-35) was een grote ronde kuil met schuine wanden en een vrij rechte bodem. De diameter bedroeg ongeveer 178 cm met een diepte van 56 cm. Dit spoor werd doorsneden door G1, een post middeleeuwse gracht. De vulling bestond uit lichtgrijs zand met veel lichtbruine vlekken en enkele donkerbruine –en roestvlekken, onderaan enkele houtskoolbrokjes. Opvallende vondsten zijn een randprofiel van een *dolium* en twee *terra nigra* randen (plaat VI, 12 en 13). Bij het *dolium* komt de geprofileerde overgang tussen de rand en de schouder het meest overeen met een type getoond bij Vermeulen F. 1992¹¹, dit type zou te dateren zijn in de eerste helft van de derde eeuw (plaat VI, 11). Eveneens bij Vermeulen F. 1992¹² worden kuilen met een rond-ovale vorm, een diameter tussen 110 en 188 cm en een diepte tot 140 cm, genoemd als mogelijke silo's, al dan niet met een wandbekleding. De vondst van een *dolium* strookt echter niet met deze functie gezien het voedsel (vooral granen) er los in gestockeerd zou worden. Mogelijk zou het toch kunnen gaan om een 'voorraadput', waarin ofwel de voorraden los werden opgeslagen (silo) ofwel in voorraadpotten werden gestockeerd (soort keldertje). Harde bewijzen voor het toewijzen van deze functie zijn er echter niet.

K20 (Gro-06-62) was een ronde kuil met schuine wanden en een redelijk vlakke bodem. Hij was 131 cm breed en 42 cm diep. De vulling was heterogeen lichtgrijs met veel donkergrijze en bruin-grijze vlekken, verder enkele grote brokken verbrande leem en wat houtskoolbrokken. Ook hier zou een functie als silo mogelijk kunnen zijn. De brokken leem zijn echter niet afkomstig van een wandbekleding.

¹¹ Vermeulen F. 1992, p. 96 fig. 48 nr. 9

¹² Idem 208-210

K6 (Gro-06-10) was een langwerpig rechthoekig spoor met een komvormig profiel, tussen de 55 en 32 cm breed en tot 17 cm diep. De vulling was heterogeen licht – tot donkergrijs met roestvlekken en enkele brokjes verbrande leem. Vermeulen F. 1992¹³ vermeldt dat dergelijke kuilen mogelijk een functie hadden bij de siderurgie, maar dit is verre van zeker.

K11 (Gro-06-56) was een langwerpige kuil met een breed komvormig profiel. Zo'n 101 cm breed en tot 31 cm diep. De heterogene vulling bestond uit lichtgrijs zand met veel bruine, donkerbruine en roestbruine vlekken. Eenzelfde functie zoals besproken bij K6 is mogelijk. (ceramiek zie plaat VII, 5)

Doorsnede kuil 14 en kuil 17

2.2.5 Greppels en grachten

In totaal vier grachtjes bevatten Romeins materiaal. Opvallend is dat ze alle oost noordoost – zuid zuidwest georiënteerd waren. De twee zuidelijkste grachtjes, G2 (Gro-06-03) en G3 (Gro-06-05), bevatten weinig materiaal zodat weinig over hun datering kan gezegd worden. Beide greppeltjes waren ongeveer even breed (een dikte 30 cm) en hadden een gelijkaardige grijsbruine tot lichtgrijze vulling. Ook hun diepte was gelijkaardig; G2 is 14 cm en G3 8 cm diep in coupe. Bovendien eindigden ze beide op dezelfde hoogte in een iets breder ‘vormeloos’ deel. Over hun functie valt weinig te zeggen; enkel dat ze uiteraard als drainage of afbakening kunnen gediend hebben.

G5 (Gro-06-49 en 60) was een grachtje dat versmalde naar het oosten toe en in het westen doorsneden werd door de post middeleeuwse gracht G1. Het westelijk deel was tot 80 cm breed en 18 cm diep terwijl het oostelijk deel slechts 30 cm breed en 9 cm diep was. Door deze verschillen in afmetingen en vooral doordat een stukje van het grondvlak ter hoogte van deze gracht niet kon worden opgegraven wegens een nogal grote berg zand op het terrein, was het aanvankelijk niet geheel duidelijk of deze gracht doorliep. Bij het uithalen van het oostelijk deel kwam echter een bodemscherf aan het licht die past aan een bodemscherf uit het westelijke deel. De gracht had een komvormig profiel.

De vulling in het westelijke deel was heterogeen vrij donkerbruin tot vrij lichtbruin met grijze en roestkleurige vlekken en met enkele houtskoolbrokjes. Opvallende vondst was een rand met twee volledige oren van een kruikamfoor met een lichtbruin tot licht roodbruin oppervlak. Aangezien de kern donkergrijs is gaat het waarschijnlijk om een ‘lokale’ imitatie van aardewerk uit het Maasland of Rijnland. Andere in het oog springende vondsten zijn 2 onversierde wandscherven *terra sigillata* en een versierde randscherf van het type drag. 37. (plaat V, 10-14) Het oostelijke deel bevatte op de bodemscherf na geen vondsten. (plaat VII, 9) De vulling was lichtgrijs zand met veel bruine en roestbruine vlekken.

G6 (Gro-06-50) lag parallel met G5 op zo'n 75 cm ten noorden ervan. Deze greppel werd doorsneden door G1 en stopte na ongeveer 3 meter in de andere richting. Deze greppel was 30 cm breed en slechts een 10 tal cm diep met een breed komvormig profiel. De vulling bestond uit fijn lichtgrijs zand met enkele donkerder grijze en roestbruine vlekjes. Opvallendste vondsten waren een scherfje onversierde *terra sigillata* en een grote wandscherf van een vrij grote kruik of kruikamfoor. (plaat VII, 7)

¹³Idem 211

Deel van WPII met links bovenaan greppel 4 en 6 (bleke greppel rechts is deel van G7; cf. 2.1)

2.3 LAAT -EN POST MIDDELEEUWSE SPOREN

Sporen uit deze periode bestonden uit 2 grote ronde diepe kuilen, een onregelmatig langwerpige kuil en een gracht. Zoals eerder reeds vermeld, werd tijdens het opschaven een scherp roodgeglazuurd aardewerk gevonden aan een mogelijk paalspoor dat in coupe negatief bleek. De twee grote ronde kuilen doen wederom denken aan aanlegtrechters voor waterputten, maar van enige bekisting was geen sprake.

K1 (Gro-06-15) had een diameter van 280 cm en een diepte van 104 cm. De wanden waren schuin en de bodem was vrij vlak. Bovenaan bevond zich een dik pakket van heterogeen donkerbruin materiaal met lichtgrijze en roestbruine vlekken. Daaronder een heterogene lichtgrijze vulling met donkerbruine, witte en roestvlekken. Onderaan een heterogene vulling van zeer veel verspoelde lichtgrijze, donkergrijze en roestbruine laagjes.

K2 (Gro-06-33) werd doorsneden door K1 en kon slechts gedeeltelijk onderzocht worden gezien maar een klein deel in het opgravingsvlak lag. De diameter bedroeg minimum 190 cm, maar kan groter zijn. De diepte bedroeg minimum 90 cm. Het grootste deel van de vulling was donkerbruin met lichtgrijze en roestvlekken. Onderaan een dieper deel (groot paalspoor?) met een donkergrijze verspoelde vulling. De vondsten in beide kuilen laten een datering toe in de late middeleeuwen. Enkele scherven zijn waarschijnlijk Romeins, wat niet verwonderlijk is gezien de talrijke Romeinse sporen rondom.

K3 (Gro-06-19) was een onregelmatige langwerpige kuil met een heterogene donkerbruine vulling met lichtgrijze en roestbruine vlekken. De lengte bedroeg ongeveer 355 cm en de breedte 125 cm, hij was tot 55 cm diep. In het midden bevond zich een zwarte homogene vulling met enkele scherven, wat ijzeren nagels en een stukje groenig glas (Gro-06-20). In deze zwarte vulling zaten postmiddeleeuwse scherven, te dateren 16de-17de eeuw. In de vulling van de rest van de kuil zaten slechts twee reducerend gebakken wandscherven en enkele baksteenfragmenten. Interessant is dat één wandscherf een kamstreepversiering heeft van horizontale groefjes. Dergelijke scherfjes behoren elders op de site duidelijk tot het Romeins materiaal, zo werden er verschillende gevonden in de waterput. Eventueel zou de kuil zelf Romeins kunnen zijn, waar dan veel later een andere kuil net in is gegraven. Het blijft echter waarschijnlijker dat het om intrusief materiaal gaat.

Alledrie de voorgaande sporen lagen geconcentreerd in de zuidoost hoek van de site. Dit kan erop wijzen dat ze behoren tot gebouwen die georiënteerd zijn op het Astridplein of op de Schransstraat.

G1 (Gro-06-02 en 38) was een grote postmiddeleeuwse gracht die langs de hele westzijde van de site liep. Exacte breedte en diepte zijn niet gekend omdat ze slechts voor een klein deel in het opgegraven vlak lag, en dus niet nader onderzocht kon worden. Interessant is dat een betonplaten muur volledig boven

deze gracht staat. Blijkbaar bakende de gracht dus een perceelsgrens af die honderden jaren later nog steeds bestaat. Het perceel waarvan sprake is georiënteerd op het Astridplein, het centrale plein van Grobbendonk.

Het weinige materiaal dat tijdens het afschaven uit de gracht gerecupereerd werd, is post Middeleeuws. Waarschijnlijk is ze in de 17de eeuw te dateren, gezien het fragment van een '*Schnelle*' uit grijs steengoed met kobaltblauwe versiering dat ze bevatte.

Kuil 1 in vlak en in doorsnede (met achteraan kuil 2)

3. Besluit

Uit de opgraving bleek dat er in de IJzertijd mensen in de buurt verbleven, en er zeker bewoning was tijdens de Romeinse periode en vanaf de late middeleeuwen. De oriëntatie van de brede gracht uit de IJzertijd wijst erop dat de Romeinse bewoning geen voortzetting van een inheemse nederzetting is. Ook de laat middeleeuwse en postmiddeleeuwse bewoning is anders georiënteerd. Met name op het centrale dorpsplein en/of op de huidige Schransstraat ten oosten van de site. Dit alles duidt op drie bewoningsfasen waartussen er grote hiaten in de bewoning geweest zijn. Het blijkt dat de huidige perceelsindeling waarschijnlijk al in de 17de eeuw van toepassing was, gezien het verloop van de postmiddeleeuwse gracht.

Wat betreft de Romeinse periode blijken enkele behoorlijk interessante feiten uit deze opgravingresultaten; zeker wanneer ze in een ruimere context geplaatst worden. Zoals in de inleiding aangehaald, ligt volgens De Boe¹⁴ de grens van de bebouwde zone van de *vicus* een honderdtal meter ten noordwesten van de site. Het feit dat er zich Romeinse bewoningssporen bevinden op de site wijst er dus op dat de *vicus* mogelijk uitgebreider was dan tot hiertoe gedacht.

Het centrum van de *vicus* was gelegen rond een driesprong, waarbij één weg de nederzetting van zuidoost naar noordwest doorkruist. Wanneer deze heirbaan in een rechte lijn doorgetrokken wordt, zoals De Boe ook doet, dan passeert het zuidelijke traject ervan ongeveer 40 m ten westen van de site 'Melkerijstraat'. Romeinse bewoning in deze zone was dus meer dan waarschijnlijk georiënteerd op deze weg. Dit wordt min of meer bevestigd door de oriëntatie van de greppels; het feit dat ze een beetje schuin georiënteerd zijn op het wegtraject kan te wijten zijn aan het feit dat het werkelijke tracé misschien iets anders lag. Vooral G5 komt door zijn grotere afmetingen en recht traject in aanmerking als eventuele perceelsafbakening.

Bewoning op deze plek is eigenlijk niet verwonderlijk, gezien de weg hier recht de vallei flank afdaaft naar de Kleine Nete toe. Er wordt verondersteld dat de Kleine Nete tot Grobbendonk indertijd bevaarbaar was en scheepvaart dus een belangrijke plaats innam in de economie van de *vicus*. Als deze veronderstelling klopt is het aannemelijk dat de bewoning zich verder uitstrekte in de richting van de rivier. Er dient dus eerder gedacht te worden aan een handels- en/of ambachtelijke zone dan aan de rijke woningen die in het centrum van de *vicus* opgegraven werden. Over welke afstand de bewoning zich verder zette in de deze richting is niet geweten. Er kan hier enkel vermeld worden dat de rivier een 600- of 700-tal meter van het centrum van de nederzetting gelegen is; de exacte loop van de rivier in de Romeinse periode is niet geweten. Een voorlopige vrij ruime datering aan de hand van het ceramisch materiaal plaatst deze bewoning in de tweede helft van de tweede eeuw en het begin van de derde eeuw.

¹⁴ De Boe 1985, p. 103 fig. 1

Door de vaststelling van een bewoningszone op de plaats van de site dienen toekomstige bouwprojecten in de buurt zeker gecontroleerd te worden.

Bibliografie

ANNAERT R. 2005: ongepubliceerde tekst van een lezing.

DE BOE G. 1985: Het ontstaan en de ontwikkeling van de Romeinse “vicus” te Grobbendonk, *Acta Archaeologica Lovaniensia* 24, 101-108.

VANDERHOEVEN A. 1985: *Syllabus terra sigillata*, onuitgegeven cursus, Tongeren-Amsterdam

VANVINCKENROYE W. 1991: *Gallo-Romeins aardewerk van Tongeren*, Tongeren (publ. prov. Gallo Rom. museum Tongeren; 44)

VERMEULEN F. 1992: *Tussen Leie en Schelde; Archeologische inventaris en studie van de Romeinse bewoning in het zuiden van de Vlaamse zandstreek*, Archeologische inventaris Vlaanderen, Buitengewone reeks 1, Gent.

WILLEMS S. 2005: *Roman Pottery in the Tongeren reference collection: mortaria and coarse wares*, VIOE-Rapporten 01, Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, Brussel.

Bijlage

INVENTARISLIJST VONDSTEN

WPI

Gro-06-01: losse vondsten

- 3 randscherven, gedraaid, waarvan 2 rood geglazuurd, 1 reducerend
- 5 wandscherven gedraaid, oxiderend
- 10 wandscherven handgevormd, ruwwandig

(G1) Gro-06-02: spoor 1, post middeleeuwse gracht

- 1 bodemscherf, gedraaid, reducerend, grote standvin
- 1 oor, rood geglazuurd

(G2) Gro-06-03: spoor 5, greppel

- 1 wandscherf, handgevormd

(K4) Gro-06-04: spoor 6, kuil

- 1 wandscherf handgevormd, ruwwandig
- 1 wandscherf gedraaid, reducerend
- 2 fragmentarische wandscherven, oxiderend
- 2 baksteenfragmenten

(G3) Gro-06-05: spoor 11, greppel

- 1 wandscherf, handgevormd, geglad
- 1 wandscherf, gedraaid, donkergrijze kern, roodbruine buitenwand, grijze tot lichtbruine binnenwand

Gro-06-06: spoor 18, paalkuil met paalkern

- 2 fragmentarische wandscherven, waarschijnlijk handgevormd, ruwwandig

Gro-06-07: spoor 21, paalkuil

- 1 randscherf, handgevormd, geglad
- 1 bodemscherf, gedraaid, reducerend
- 2 fragmentarische wandscherven, handgevormd

Gro-06-08: spoor 23, paalkuil

- 1 halsfragment, gedraaid, witte (iets rozige) zandige klei
- 3 wandscherven, gedraaid, oxiderend (1 fragmentarisch)

Gro-06-09: spoor 26, paalkuil

- 1 wandscherf, handgevormd, geglad
- 1 wandscherf, gedraaid, oxiderend

(K6) Gro-06-10: spoor 27, langwerpige kuil

- 1 halsscherf, gedraaid, reducerend
- 3 wandscherven, gedraaid; 1 in witroze 'zeepwaar', 3 reducerend, waarvan 1 zeer dunwandig (dikte 2 mm.)
- 2 scherven technisch aardewerk van 'ovenschouwtje', 1 met typische donkergrijze kern en oranjebruine binnenwand, buitenwand bruinrood tot donkergrijs en zeer ruw met veel holtes van organisch materiaal, dikte 4 à 5 mm, 1 fragmentarische scherv van zelfde materiaal, beschrijving zie ook waterput Gro-06-54

- wandscherf lijkend op technisch aardewerk, dikte ong. 5 mm, donkergrijze kern met oranje- en bruinrode buitenwand en bruinrode binnenwand, weinig organische verschralling, wel met vrij veel zandverschralling
- 2 wandscherven, handgevormd, ruwwandig
- 1 fragment witverbrand bot

(K7) Gro-06-11: spoor 31, diepe kuil (zelfde als spoor 32 en 33 > andere vullingen)

- 1 randscherf, gedraaid, reducerend
- 1 wandscherf, handgevormd, ruwwandig

(K7) 06-Gro-12: spoor 32, diepe kuil (zelfde als spoor 31 en 33 > andere vullingen)

- 1 wandscherf, gedraaid, hard gebakken witte (iets rozige) klei

(G4) 06-Gro-13 en 14: spoor 41, brede gracht (inv. nr.14= houtskool)

- 1 randscherf, handgevormd, geglad
- 1 wandscherf, gedraaid, oxiderend
- 3 wandscherven, handgevormd, ruwwandig

(K1) Gro-06-15: spoor 42, grote ronde kuil

- 1 volledige bodem, oxiderend, standing
- 2 bodemscherven, 1 met standing, 1 vlakke bodem; beide reducerend
- 1 oorfragment (zonder de aanhechtingpunten), reducerend, 3 ledig
- 12 wandscherven, gedraaid, 1 hard gebakken witte (rozige) klei, 1 oxiderend, 10 reducerend
- 10 baksteenfragmenten, waarvan 1 van een dakpan
- 1 ijzeren nagel, 1 (mogelijke) metaalslak

(K5) Gro-06-16: spoor 44, kuil

- 1 bodemscherf, waarschijnlijk handgevormd maar tamelijk hard gebakken, vlakke of concave bodem

Gro-06-17: spoor 45, in coupe negatief; onderste van mogelijk paalspoor

- 1 glasscherf, lichtgroen, met reliëf (versiering)

Gro-06-18: spoor 46, paalspoor met paalkern

- 1 randscherf, handgevormd, geglad

(K3) Gro-06-19: spoor 47, kuil

- 2 wandscherven, gedraaid, reducerend, waarvan 1 met horizontale groefjes 'kamstreepversiering'
- 4 baksteenfragmenten

(K3) Gro-06-20: spoor 48, vulling midden spoor 47 (kuil); cf. ook inv. nr. 21 en 32 (glas en metaal) (post middeleeuws)

- 2 randscherven; 3 rood geglaazuurd, 1 majolica (bord)
- 1 bodem, steengoed, vlak
- 1 oorfragment, steengoed
- 1 baksteenfragment
- 1 glasscherf, met reliëf
- 8 ijzeren objecten; 5 nagels, 1 lang haakje, 2 platte stukken

Gro-06-22: spoor 51, paalspoor

- 1 wandscherf, gedraaid, reducerend

Gro-06-23: spoor 54, kleine kuil, mogelijk paalspoor

- 1 wandscherf, gedraaid, oxiderend

(P1) Gro-06-24: spoor 58, in coupe negatief; onderste mogelijk paalspoor

- 1 wandscherf, rood geglaazuurd

Gro-06-25: spoor 59, paalspoor

- 1 wandscherf, gedraaid, oxiderend

Gro-06-26: spoor 60 (cf. ook inv. nr. 27, metaal) ondiepe rechthoekige kuil

- 1 bodemscherf, gedraaid, hard gebakken witte (iets rozige) klei, standring
- 1 fragmentarische wandscherf, gedraaid, oxiderend
- 1 baksteenfragment
- 2 ijzeren nagels

Gro-06-28: spoor 65, paalspoor

- 1 wandscherf technisch aardewerk; deel van 'ovenschouwte', typisch met orangerode binnenwand en ruwe roodbruine buitenwand, verdere beschrijving zie waterput Gro-06-54

Gro-06-29: spoor 68, paalspoor

- 1 halsscherf, gedraaid, witte (rozige) klei, fragment van kruik

Gro-06-30: spoor 69, paalspoor

- 1 bodemscherf, gedraaid, reducerend, vlakke bodem

Gro-06-31: spoor 70, standgreppeltje met 3 paalsporen (zeer kort)

- 1 wandscherf versierde terra sigillata

(K2) Gro-06-33: spoor 43, grote ronde kuil: doorsneden door spoor 42 (inv. nr. 15) (post middeleeuws)

- 5 wandscherven, 1 reducerend, 4 oxiderend waarvan 1 rood geglaazuurd, 1 met zoutglazuur, 1 dikwandig bleekroze
- 5 baksteenfragmenten, waarvan 1 van een dakpan
- 1 oorfragment, rood geglaazuurd

WP11

(K17) Gro-06-35: spoor 53, grote ronde ondiepe kuil

- 2 grote randfragmenten van een dolium (zelfde exemplaar) met naar binnen gerichte rand en een duidelijk geprofileerde overgang tussen rand en schouder, beige bruin, breukvlak roodbruin met grijze kern, tamelijk grove verschralling van zand en scherfgruis, buitenkant vlak gestreken en binnenkant ruw gelaten, diameter opening ong. 20 cm (plaat IV, 11)
- 2 randscherven terra nigra, 1 glanzende hardgebakken mogelijke rand van een fles uit bruine klei met grijze kern, 1 matte hard gebakken eenvoudige rechte rand met veel zeer kleine glinsterende mica deeltjes op oppervlak uit bruine klei (plaat IV, 12 en 13)
- 6 wandscherven, 1 reducerend, 5 oxiderend waarvan 1 zacht gebakken uit wit rozige klei (lichte kern), 1 zacht gebakken uit vrij donkere rooswitte klei
- 9 kleine fragmentjes bot, waarvan 1 wit verbrand (rest is roestig bruin)
- wat gerecupereerde stukjes houtskool

(K9) Gro-06-36: spoor 12, kuil, onregelmatige vorm

- 1 randscherf, handgevormd, geglad, naar buiten omgeslagen rand (plaat V, 8)
- 10 wandscherven, gedraaid, allen tamelijk dunwandig, 4 reducerend, 6 oxiderend waarvan 1 hardgebakken uit witte (iets rozige) klei met drie fijne horizontale ingegroefde streepjes als versiering
- 1 wandscherf, waarschijnlijk gedraaid, vrij hard gebakken, dikwandig (13 tot 14 mm), grijze klei, buitenzijde wit-beige (binnenzijde grijs en gladder dan buitenzijde), vrij grof verschaald met zand en een weinig scherfgruis
- 6 wandscherven handgevormd
- een rand en een wandscherf technisch aardewerk met donkergrijze kern en rozerode wanden, beschrijving cf. waterput (onderaan inventarislijst)
- 1 stukje ijzer, langwerpig, mogelijk fragment van nagel
- 2 fragmenten wit verbrand bot

Gro-06-37: spoor 50, ondiep paalspoor

- 1 wandscherf geveerd aardewerk, witte klei, zeer donkergrijs geveerd met roodbruine vlek, kerfbandversiering (2 banden met iets schuin staande verticale groeven)

(G1) Gro-06-38: spoor 3, middeleeuwse gracht (post middeleeuws)

- 1 volledig oor + deel rand van een beker uit steengoed, grijs met kobalt blauwe versiering
- 2 wandscherven rood geglaazuurd aardewerk
- 1 baksteenfragment

(K19) Gro-06-39: spoor 61, diepe ronde kuil

- volledig mondstuk van een 'kruik met ingesnoerde tuit', hard gebakken, witte pijpaaarde met wat kleine zandkorrels, mogelijk type 426 bij Vanvinckenroye¹⁵ (plaat IV, 2)
- 5 wandscherven uit witte tot wit roze klei, hard gebakken, mogelijk voor deel behorend tot voornoemde kruik
- randscherf, eenvoudige rechte rand uit zacht gebakken witte tot zeer lichtbruine klei, verschralling met schervengruis en fijn zand, zgn. 'zeepwaar'
- randscherf geveerd aardewerk, vrij hard gebakken witte klei (aan buitenzijde donkergrijs > secundaire verbranding), matte roodbruine deklaag, naar binnen gerichte rand, mogelijk van een bord (plaat IV, 1)
- 4 bodemscherven, gedraaid, 2 reducerend waarvan 1 hard gebakken met vlakke bodem, 2 oxiderend met vlakke bodem waarvan 1 uit witte klei met tamelijk grove verschralling van zandkorrels en scherfgruis (plaat IV, 3-6)
- 1 wandscherf uit zacht gebakken roze klei, verschralling door vrij fijn zand, licht beige aan buitenzijde, vrij dikwandig (9 mm); zgn. 'zeepwaar'
- 4 wandscherven, gedraaid, oxiderend
- 6 baksteenfragmenten
- 4 delen van dakpannen
- wat gerecupereerde houtskool

(K10) Gro-06-40: spoor 10, zeer ondiep onregelmatig langwerpig spoor met paalspoor aan de westzijde (Spoor 9)

- 1 randscherf van een wrijfschaal met driehoekig randprofiel¹⁶, smalle groef op de binnenkant van de bovenzijde, donker roodbruine klei met donkergrijze kern, vrij grof verschaald met scherfgruis, zand en mica's (plaat V, 6)
- 1 wandscherf, gedraaid, oxiderend

Gro-06-41: spoor 43, paalspoor

- 2 wandscherven, gedraaid, reducerend

¹⁵ Vanvinckenroye, W. 1991, 94-95

¹⁶ Idem, 72-73

(K14) Gro-06-42: spoor 22, onregelmatig gevormde langwerpige, ondiepe kuil

- 3 randscherven, gedraaid, 1 reducerend hard gebakken met iets naar buiten gekrulde rand, 2 oxiderend waarvan 1 uit lichtgrijze vrij hard gebakken klei en 1 naar binnen gerichte rand uit zeer fijne roze klei met licht beige buitenzijde; zgn. 'zeepwaar' (plaat IV; 7, 8 en 10)
- 1 randscherf, mogelijk handgevormd, roodbruine kern met lichtbeige oppervlak, een weinig verschralling van organisch materiaal en fijn zand, mogelijk zgn. 'technisch aardewerk'
- 1 bodemscherf, gedraaid, vlakke bodem, hard gebakken, roze kern met lichtbeige oppervlak (plaat IV, 9)
- 8 wandscherven, gedraaid, oxiderend
- 6 wandscherven, gedraaid, reducerend waarvan 1 dunwandig exemplaar (3 à 4 mm), matig gebakken met over gehele buitenzijde versiering van zeer fijne horizontale parallelle groefjes (kamstreepversiering?) en met zwarte (roet?) aanslag op buitenwand, waterput Gro-06-54 bevat gelijkende scherven, alsook één in Gro-06-49
- 1 fragment van een mogelijk handgevormde scherv
- 3 baksteenfragmenten

Gro-06-43: spoor 21, diep en breed paalspoor met kern

- 5 wandscherven, gedraaid, reducerend
- 3 wandscherven, gedraaid, oxiderend
- 2 handgemaakte scherven, waarvan 1 een klein, perfect rond 'gaatje' heeft tegen de rand van 1 zijde (diameter 3 à 4 mm); géén doorboring, donkergrijze kern met 1 kant bruinrood en één licht beige, scherv heeft onregelmatige vorm en heeft geen buiging, dunner wordend naar 1 zijde toe; mogelijk zgn. 'technisch aardewerk'

(K16) Gro-06-44: spoor 42, ronde diepe kuil

- 6 randscherven, gedraaid, 4 reducerend (plaat III, 1-3 en 5), 2 oxiderend (plaat III, 4 en 6) waarvan 1 rand met donkergrijze kern en roodbruin oppervlak waarschijnlijk van een kruik afkomstig is
- 4 bodemscherven, gedraaid, 2 reducerend met waarschijnlijk vlakke bodem, 2 oxiderend waarvan 1 met waarschijnlijk vlakke bodem en 1 met standing, deze laatste bestaat uit donkergrijze klei met enkel aan de buitenzijde een roodbruin oppervlak; mogelijk deel van voornoemde kruik (cf. plaat III, 7-9)
- 12 wandscherven, gedraaid, reducerend
- 15 wandscherven, gedraaid, oxiderend waarvan 1 hard gebakken met witte klei, 2 uit licht roodbruine klei en 1 kant lichtbeige, met fijne zand verschralling; zgn. 'zeepwaar'
- 3 dikwandige wandscherven, mogelijk van dolia of amforen waarvan 2 hardgebakken in lichtgrijze klei met tamelijk grove zandverschralling (en een beetje organisch materiaal), 1 zachter gebakken uit beige bruine klei met donkergrijze kern en met groot scherfgruis en grind als verschralling
- 1 wandscherf technisch aardewerk, beschrijving cf. waterput
- 2 wandscherven, waarschijnlijk gedraaid, tamelijk dikwandig, vrij zacht gebakken en verschraald met zand en organisch materiaal, 1 ook met scherfgruis
- wat gerecupereerde houtskool en een brokje leem

(K13) Gro-06-45: spoor 15, ondiepe kuil met onregelmatige vorm; waaiert zeer oppervlakkig uit naar K15 (inv. nr. 48)

- 1 randscherf, gedraaid, reducerend, vrij hard gebakken, waarschijnlijk te typeren als 'kookpot met naar buiten omgeslagen rand'¹⁷ Deze scherv past aan een randscherf uit de nabijgelegen K15 (inv. nr. 48)

Gro-06-46: spoor 49, vrij diep paalspoor

- 1 halsscherf, gedraaid, reducerend, vrij hard gebakken
- 1 wandscherf, gedraaid, oxiderend, grijze tot roodbruine klei met scherfgruis verschralling, bruin oppervlak

¹⁷ Vanvinckenroye, W. 1991, 108-109

Gro-06-47: losse vondsten

- 4 wandscherven, 2 reducerend waarvan 1 dunwandige hard gebakken terra nigra uit bruine klei met grijze kern en een matte zwarte deklaag aan de buitenkant, 2 oxiderend waarvan 1 vrij zacht gebakken uit witte klei en 1 hard gebakken uit bruinrode klei met een licht beige buitenkant
- 2 wandscherven mogelijk handgevormd

(K15) Gro-06-48: spoor 23, ondiepe langwerpige kuil met onregelmatige vorm; sluit aan bij spoor 22 (inv. nr. 42) en spoor 15 (inv. nr. 45)

- 2 randscherven, 1 reducerend (zie Gro-06-45) en 1 oxiderend uit donker roodbruine klei met grijze kern en naar buiten omgeslagen afgeplatte rand, een weinig grote zandkorrels als verschraling (plaat V, 1 en 2)
- 2 wandscherven, 1 reducerend, 1 oxiderend zacht gebakken uit witte klei

(G5) Gro-06-49: spoor 1, w-zw / n-no georiënteerde ondiepe gracht (max. bewaarde diepte 25 cm) Gro-06-60 (Sp. 70) is het verlengde van deze gracht

- volledige rand met twee volledige oren van een kruikamfoor alsook 11 wandscherven, grijze kern met lichtbruine wanden, een fijne gelaagde structuur, wandscherven 3 à 4 mm dik, fijne verschraling met o.a. zand en mica's, vorm van de rand 'trechtersvormige tuit'¹⁸, oren driedig, diameter binnenzijde rand 6,2 cm (plaat III, 11)
- randscherf terra sigillata, type drag. 37, eierlijst, figuratieve voorstellingen in panelen gescheiden door zigzag lijn (plaat III, 10)
- 2 randscherven, gedraaid, 1 met omgekrulde rand uit roodbruine klei met grijze wanden, 1 simpele opstaande rand uit grijze klei met bruingrijze wanden (plaat III, 12 en 13)
- 1 bodemscherf, gedraaid, weinig geprononceerde standring, grijze klei met vrij gladde lichtbruine buitenwand, vrij grove verschraling van o.a. zand, mica's en zwarte inclusies (houtschool?), past aan bodemscherf uit Gro-06-60 (plaat III, 14)
- 2 wandscherven terra sigillata, onversierd, waarvan 1 fragmentarisch
- 7 wandscherven, gedraaid, oxiderend, waarvan 2 fragmentarische in witte pijpaaide
- 1 min of meer driehoekig stuk ceramiek, onregelmatige vorm (max. dikte 1,5 cm), uit zeer fijne witte klei met sporadische verschraling uit fijn zand (fragmentarische wandscherf??)
- 4 grote scherven, reducerend, van zelfde (kook?)pot met horizontale dubbele groef als versiering, hard gebakken lichtgrijze klei met donkergrijze wanden
- 13 wandscherven, reducerend, gedraaid, 1 met aan buitenzijde parallelle horizontale groefjes (exact als scherf beschreven bij Gro-06-42 reducerend gebakken wandscherven), 1 matig gebakken scherf met zwarte kern en grijze wanden, 1 hard gebakken uit lichtgrijze klei met iets donkerder grijze wanden, overige scherven grijs en hard gebakken
- 2 wandscherven rood geglaazuurd aardewerk; in sleufwand op grens tussen spoor en teelaarde (intrusief)

(G5) Gro-06-60: (verlengde gracht Gro-06-49): 1 bodemscherf, past aan bodemscherf uit Gro-06-49 (plaat V, 9)

(G6) Gro-06-50: spoor 2, ondiepe greppel, loopt parallel met vorige gracht (Gro-06-49)

- randscherf terra sigillata, onverdikte rechte rand, band op overgang hals-schouder, smal groefje en 2 smalle bandjes op hals, onversierd, klein recipiënt (plaat V, 7)
- wandscherf, gedraaid, matig gebakken uit roodbruine klei met 1 horizontale groef, lijkend op regionaal type uit Tongeren¹⁹
- grote wandscherf van een kruik uit hard gebakken bruinrode klei met lichtbruine gladde buitenwand, binnenwand bruinrood met duidelijk geprononceerde regelmatige ribbels, op de buitenwand bruine veegjes gevormd door inclusies tijdens draaien, ook vrij grote witte (kalk?) inclusies en enkele vrij grote zandkorrels zichtbaar op de buitenwand
- fragment van een vrij groot bot, bruin met zwart verbrande delen

¹⁸ Vanvinckenroye W. 1991, 104-105

¹⁹ Willems S. 2005, 76-78; foto p. 78

(K18) Gro-06-55: spoor 114, min of meer rechthoekige kuil (ong. 30 cm diep)

- 2 wandscherven, oxiderend, gedraaid, 1 bruinrode klei, 1 hard gebakken uit witte (of zeer lichtgrijze) klei met vrij veel zand verschraling
- 1 dunne wandscherf (2 à 3 mm dik), reducerend, vrij hard gebakken, grijs, buitenzijde met vage horizontale parallelle groefjes
- 1 baksteenfragment
- 1 ijzeren nagel (ong. 5 cm lang)

(K11) Gro-06-56: spoor 64, min of meer rechthoekige langwerpige kuil

- randfragment van wrijfschaal, hard gebakken donkergrijze klei met vrij grove zandverschraling en wat holtes (organische verschraling?), wanden licht-tot donkergrijs, vertoont sporen van secundaire verbranding, qua vorm lijkend op zgn. 'Soller wrijfschalen', typisch daarbij, en ook het geval bij dit fragment, is dat het binnenste deel is afgebroken gezien dit apart werd aangehecht²⁰ (plaat V, 5)
- fragment bruinrode ceramiek met 1 vlakke zijde; tegel of dikwandig recipiënt
- wat gerecupereerde houtskool

(P8) Gro-06-57: spoor 107, groot rechthoekig paalspoor

- randscherf geveerd aardewerk, fijne vrij hard gebakken witte klei met paarsbruine deklaag, mogelijk van een 'bolvormige beker met schuine rand'²¹ (plaat V, 3)
- bodemscherf, gedraaid, lichtgrijze matig hard gebakken klei, concave bodem (plaat V, 4)

Gro-06-58: spoor 103, paalspoor

- 2 wandscherven, gedraaid, oxiderend, 1 hard gebakken uit roze klei met grijze wanden en gladde buitenwand, 1 geveerd aardewerk uit matig hard gebakken witte klei met matte zeer donkergrijze tot zwarte deklaag, met zgn. 'kleikruimelbestrooiing'

(K12) Gro-06-59: spoor 81, vrij diepe (max. 50 cm) min of meer rechthoekige kuil

- 2 wandscherven, handgevormd, vrij hard gebakken, met vrij vlakke wanden

Gro-06-61: spoor 83, mogelijk brede ondiepe gracht maar waarschijnlijk natuurlijk

- wandscherf handgevormd, vrij hard gebakken, glad aan binnenwand, ruw aan buitenwand

(K20) Gro-06-62: spoor 96, vrij kleine ronde kuil

- enkele grote brokken verbrande leem
- wat gerecupereerde houtskool

Waterput, WPII spoor 77 Gro-06-54 (cf. plaat III en IV)

OXIDEREND

- 3 randscherven, alle met naar buiten omgeslagen rand, 1 bruinrood met grijze kern, 1 licht grijsbruin met grijze kern (beide vrij zacht gebakken), 1 vrij hard gebakken uit bruine klei (cf. plaat III; 5, 8 en 13)
- randscherf van dikwandig recipiënt, br

²⁰ Willems S. 2005, 38-39

²¹ Idem, 38-39

- 2 bodemscherven, beide uit roodbruine klei en met vlakke bodem, 1 met fijne zandverschraling, 1 met vrij grove zandverschraling (cf. plaat III, 17 en 18)
- 1 halsscherf, naar buiten omgeslagen rand, lichtgrijs met donkergrijze kern, tamelijk hard gebakken
- een wandscherf en een bodemscherf van een tamelijk dunwandige kruik of een beker (4 à 5 mm), bruine hard gebakken klei, gegladde buitenwanden
- 26 wandscherven, zacht tot matig hard gebakken, bruinrode of bruine klei
- 1 dikkere wandscherf, bruingrijze klei, met lage brede banden op buitenzijde
- fragmentarische wandscherf, tamelijk dikwandig, zacht gebakken lichtbruine klei met vrij grove zandverschraling en mica's
- 6 tamelijk dunwandige wandscheven (3 tot 5 mm) met brede horizontale banden, matig tot vrij hard gebakken, 3 uit grijsbruine klei, 3 roodbruine klei met grijze wanden

REDUCEREND

- 7 randscherven, waarvan 5 waarschijnlijk aan kookpotten met omgeslagen rand behoren, 1 aan een kleinere pot met omgeslagen rand, 1 is een eenvoudige iets naar binnen staande rand, 1 fragmentarisch (cf. plaat III; 3, 6, 7, 10, 11 en 12)
- 3 randscherven waarschijnlijk afkomstig van deksels, 2 met 1 wand vlak en andere wand aan de rand een richel en 1 met verdikking in i.p.v. richel (cf. plaat III, 4), 2 uit grijsbruine klei, 1 grijsbruin met zwarte wanden, beide relatief zacht gebakken
- 1 bodemscherf uit leigrijze tamelijk hard gebakken klei met zand verschraling, vlakke of licht concave bodem (cf. plaat III, 15)
- 32 wandscherven, reducerend: grijs aardewerk, grijze tot zwarte wanden, matig tot vrij hard gebakken
- 5 wandscherven; met zeer fijne horizontale parallelle groefjes 'kamstreepversiering', 3 ervan uit opvallende iets blinkende blauwgrijze klei, 1 uit licht bruingrijze en 1 uit donkergrijze klei, vrij hard gebakken, 4 ervan hebben aan de buitenzijde en zwarte (roet??) aanslag die soms de groefjes geheel bedekt, cf. ook Gro-06-42 voor beschrijving, Gro-06-49 bevat eveneens zulk een scherv

TERRA SIGILLATA

- 2 scherven van standringen, 1 bijna volledige ring met een diameter aan de binnenzijde ong. 3,6 cm
- een kleine scherv van een rand of een standring
- bodemscherf, mogelijk van een kom, versierd, mogelijk van een drag. 37 (cf. plaat III, 2)
- onversierde bodemscherf met klein stukje van pottenbakkersstempel op de bodem, mogelijk van een bord of schaal (cf. plaat III, 1)
- 1 wandfragment, versierd en met een dubbele groef

TERRA NIGRA

- randscherf, naar binnen gebogen rand uit tamelijk hard gebakken, zeer fijn verschraalde bruingrijze klei, glanzend zwarte deklaag, mogelijk van een bord (cf. plaat III, 14)
- halsscherf met geknikte schouder, naar buiten gerichte rand, 2 à 3 mm dik, vrij hard gebakken donkergrijze klei met op beide wanden een glanzende zwarte sliblaag
- 2 wandscherven mogelijk terra nigra, 1 is 3 mm dik, vrij hard gebakken uit donkerbruine klei met een glanzende zwarte sliblaag op de buitenwand, binnenwand donkergrijs en ruw gelaten, de ander is 4 mm dik vrij hard gebakken uit lichtbruine klei met een paars-zwarte sliblaag op de buitenwand, binnenwand donkergrijs en ruw gelaten
- 1 wandscherf mogelijk terra nigra, 5 mm dik, tamelijk zacht gebakken uit lichtgrijze klei met een glanzende zwarte sliblaag aan de buitenwand, binnenwand donkergrijs en ruw gelaten

WRIJFSCHALEN

- randscherf met dikke wand een zeer zware, licht overhangende rand,²² smalle geul aan binnenzijde rand, zeer lichtgrijze hard gebakken klei met lichtgrijze tot lichtbruine buitenwand, vrij grove verschraling met grote zandkorrels en een beetje schervengruis, kwarts- en grind korrels op

²² Vanvinckenroye W. 1991, 74-75 (wrijfschalen met overhangende randen)

binnenzijde, een doorboring van buiten naar binnen geboord met grootste diameter aan buitenzijde (ong. 1 cm) (cf. plaat IV, 1)

- randscherf met overhangende rand, brede geul aan binnenzijde rand, matig gebakken lichtbruine (iets rozige) klei en lichtbruine zeer 'zandige' wanden, zeer fijne verschraling (zand?, 1 korrel scherfgruis, enkele mica's), grindkorrels op binnenwand (cf. plaat IV, 3)
- randscherf van vrij klein mortarium, overhangende rand met nauwelijks een geul aan binnenzijde rand, vrij hard gebakken lichtbruine klei met vrij grove verschraling van grote zandkorrels, vrij grote grindkorrels op binnenwand, sporen van secundaire verbranding (roet aanslag) (cf. plaat IV, 2)

DOLIA EN AMFOREN

- volledige rand van een amfoor, geprofileerde brede ('driehoekige') rand (diameter opening ong. 9 cm, hele rand ong. 17,5 cm) breukvlak en wanden beige bruin met vrij grove verschraling van zand en veel mica's, langs binnenzijde goed te zien dat de rand apart werd aangezet (cf. plaat IV, 5)
- randscherf waarschijnlijk van een amfoor, dikke licht overhangende rand, bruinrode tamelijk hard gebakken klei met grijze kern, vrij fijne verschraling met zand en mica's (cf. plaat IV, 4)
- 2 randscherven van dolia (verschillende exemplaren), 1 met duidelijk geprofileerde overgang naar de naar binnen staande rand, uit bruine klei met grijze kern en grove verschraling met scherfgruis, zand en mica's, 1 enkel de rand zelf bewaard met geheel bruin breukvlak en zelfde grove verschraling, bij beide vlak gemaakte buitenwanden en ruw gelaten aan de binnenzijde (verschraling is minder grof dan van de bodemscherven) (cf. plaat IV, 6)
- 3 grote bodemscherven van een dolium, bruin met grijze kern, grof verschaald met veel scherfgruis en zand (ook mica's), vlakke bodem (Cf. plaat IV, 7)
- 12 wandscherven van dolia of ander dikwandig aardewerk, grove verschraling (o.a. scherfgruis en zand) met bruine of bruinrode klei, dikwijls met grijze kern, ruwe of vlak gemaakte wanden, vaak handgevormd, eventueel nagedraaid
- 3 wandscherven waarschijnlijk afkomstig van dolia, vrij hard gebakken lichtbruine tot lichtgrijze klei, vlak gestreken wanden, vrij grove verschraling met zand, 1 met doorboring, van buiten naar binnen geboord, opening het wijdst aan buitenzijde
- 3 wandscherven waarschijnlijk van een amfoor, breukvlak en wanden beige bruin met vrij grove zandverschraling en mica's, mogelijk ook organisch materiaal (enkele holtes), vrij zacht gebakken, beide wanden vlak gemaakt

HANDGEVORMD

- randscherf uit zacht gebakken lichtgrijze klei met zwarte wanden, verschraling van wat schervengruis, vlak gemaakt, eenvoudig opstaande verdikte rand (cf. plaat III, 9)
- randscherf uit matig gebakken bruinrode klei, lichtgrijsbruine wanden met bruinrode vlekken op buitenzijde, verschraling van zand en scherfgruis, eenvoudige iets naar binnen staande rand, met verticale, schuinstaande kamstreepversiering (voor groot deel weggesleten)
- grote bodemscherf uit vrij hard gebakken lichtgrijze klei met bruinrode buitenwand, verschraling van zand, mica's en mogelijk organisch materiaal (holtes en zwarte inclusies> houtskool?) sporen van secundaire verbranding> roet (cf. plaat III, 16)
- 13 wandscherven, donkergrijze of bruinrode klei, dikwijls met grijze kern, wanden bruin, grijs of zwart en ruw of vlak gemaakt, soms geglad, zacht tot tamelijk hard gebakken
- 7 fragmenten van waarschijnlijk handgevormd materiaal

TECHNISCH AARDEWERK

- 1 randscherf mogelijk afkomstig van een ovenschouwtje of zoutcontainer, slordig gevormde iets verdikte rand met vingerdrukken, grijze kern met oranje rode wand aan de binnenwand en bruinrode tot grijsbruine buitenwand, vrij hard gebakken (of hard door oververhitting?) vrij veel holtes van organische verschraling en mica's, vooral de zeer ruwe buitenwand vertoont veel indrukken van organisch materiaal (o.a. stro), dikte wand ong. 1,5 cm²³

²³ Vermeulen F. 1992, 144-145: de beschrijving aldaar van aardewerk afkomstig van 'potovens of schouwelementen' komt goed overeen met het hier besproken fragment, op p. 217 staat een reconstructietekening van dergelijke 'schouw'. Het kan echter evengoed gaan om fragmenten van zoutcontainers in zgn. kustaardewerk, zeker omdat er nergens metaalerts aankleeft.

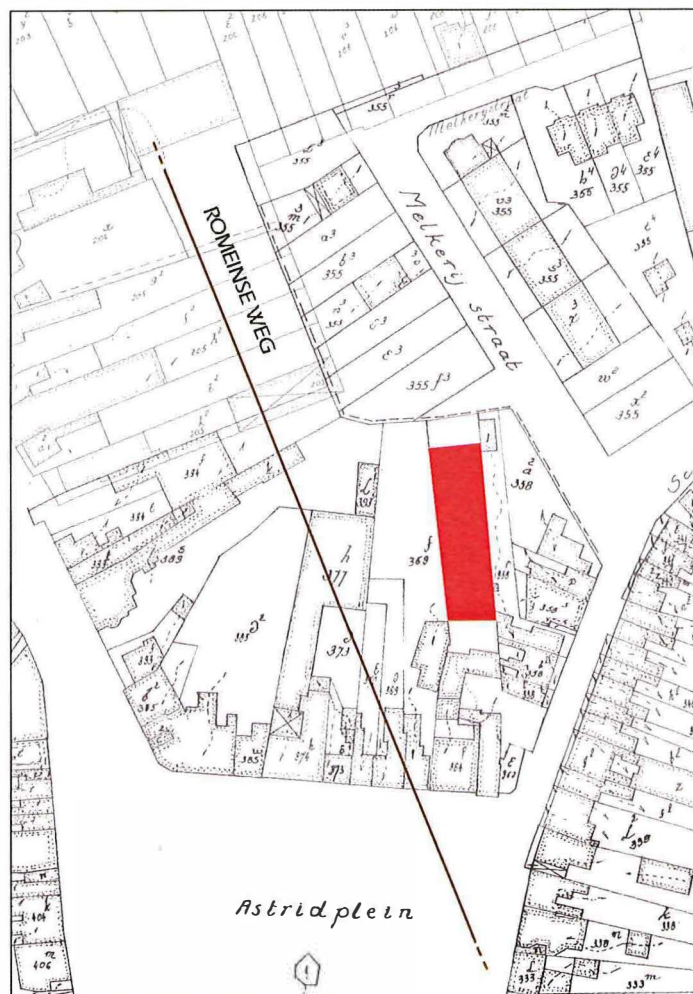
- scherf met aanzet tot een bodem, dikte 18 mm, klei paarsachtig tot roze, verschaald met zeer veel organisch materiaal (veel meer dan de andere scherven technisch aardewerk), binnenwand roodbruin, buitenwand vuil groengrijs; deze loopt met een min of meer rechte hoek door in de onderzijde
- 13 wandfragmenten van aardewerk van hetzelfde type als hierboven beschreven, dikte tussen de 8 en 15 mm, 7 hebben eveneens een oranje rode binnenzijde, 5 hebben een vuilbruine of iets rozig bruine binnenwand, 3 exemplaren hebben op de buitenwand een vuil bruingrijs dun laagje dat makkelijk loskomt (??), 1 heeft één wand donkergrijs, de andere wand is donkergrijs met wat lichtbruin en bruinrood, alle verschaald met organisch materiaal en meestal ook mica's

OVERIG MATERIAAL

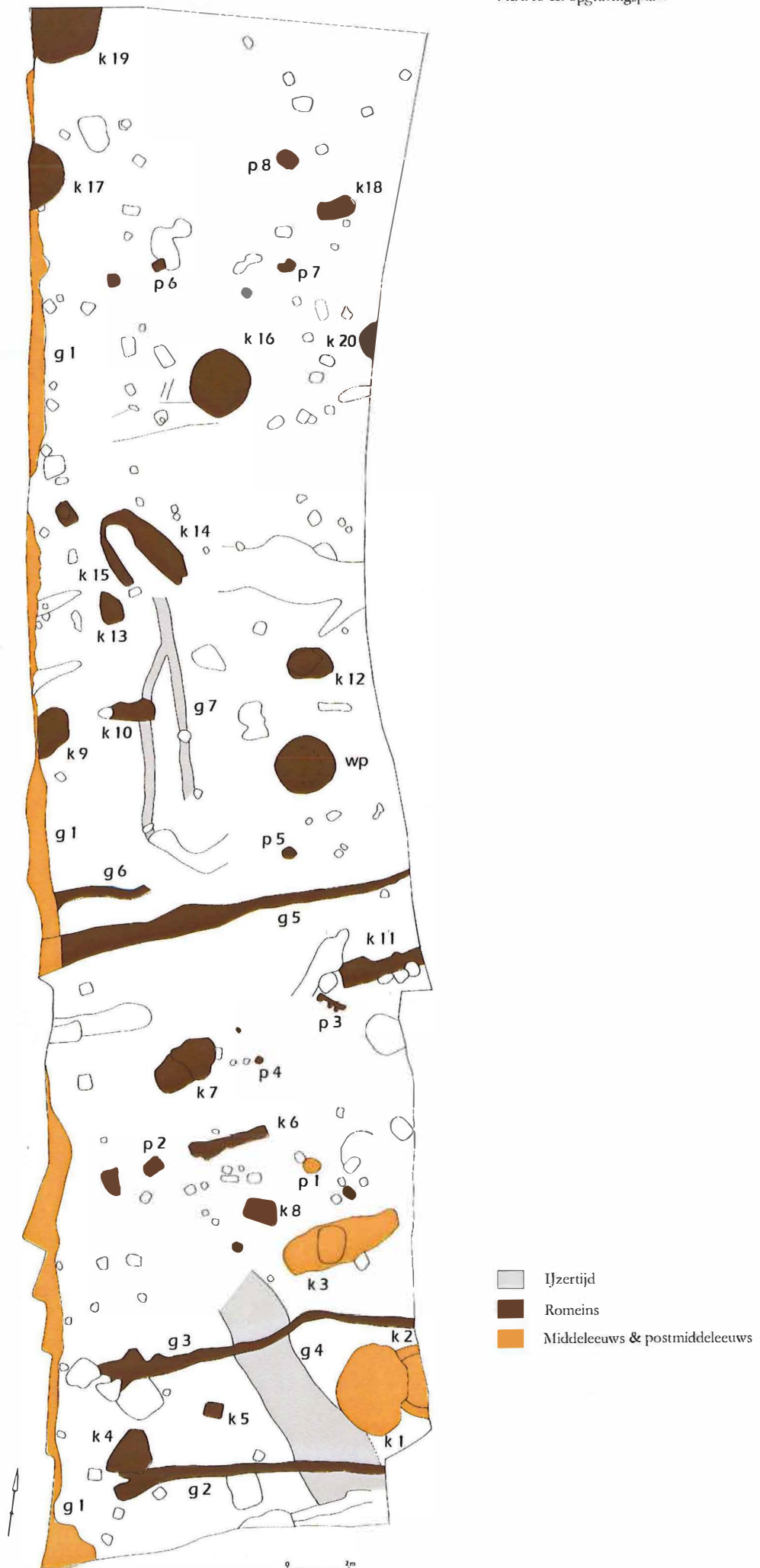
- fragment van roterende maalsteen in tefrietische lava, met deel van centrale doorboring en voorzien van parallelle groeven, ook 2 kleine fragmenten van dergelijke maalsteen
- 7 vrij grote baksteenfragmenten van vooral tegels, 1 waarschijnlijk van een dakpan, alsook 7 kleine baksteenfragmenten
- enkele tientallen botfragmenten, vooral van tanden met soms nog sterk verweerde delen van kaaksbeen (van o.a. paard), 4 fragmenten wit verbrand bot, 1 groot sterk verweerd stuk (van gewricht?)
- 1 metaalslak; waarschijnlijk ijzer
- een vrij grote ronde lichtbruine organische? 'concretie'; mogelijk een fosiele spons uit tertiare context
- waterput bevatte zeer veel brokken ijzeroer alsook een vrij dikke, natuurlijk gevormde laag ervan

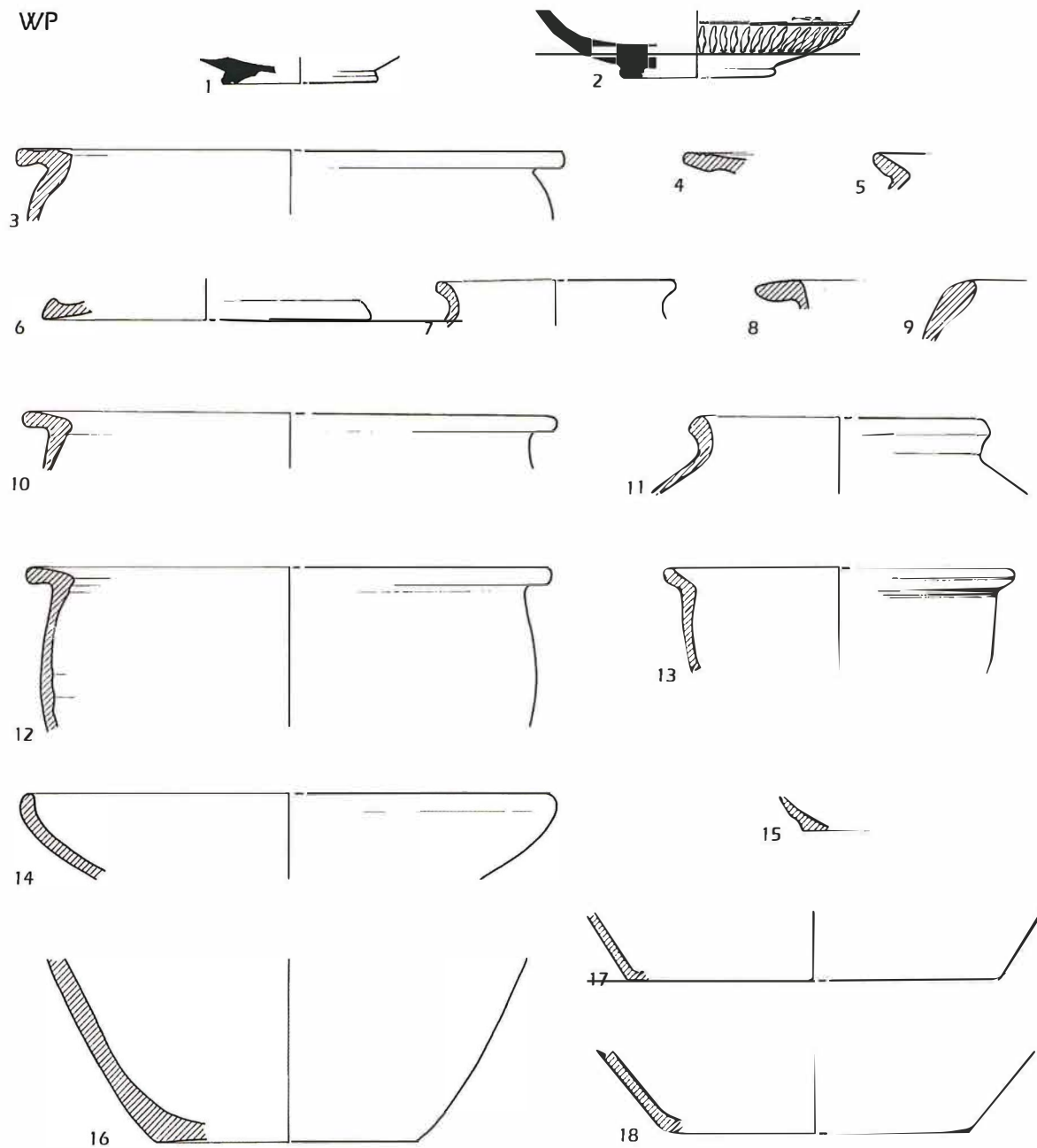
A. Topografische situering

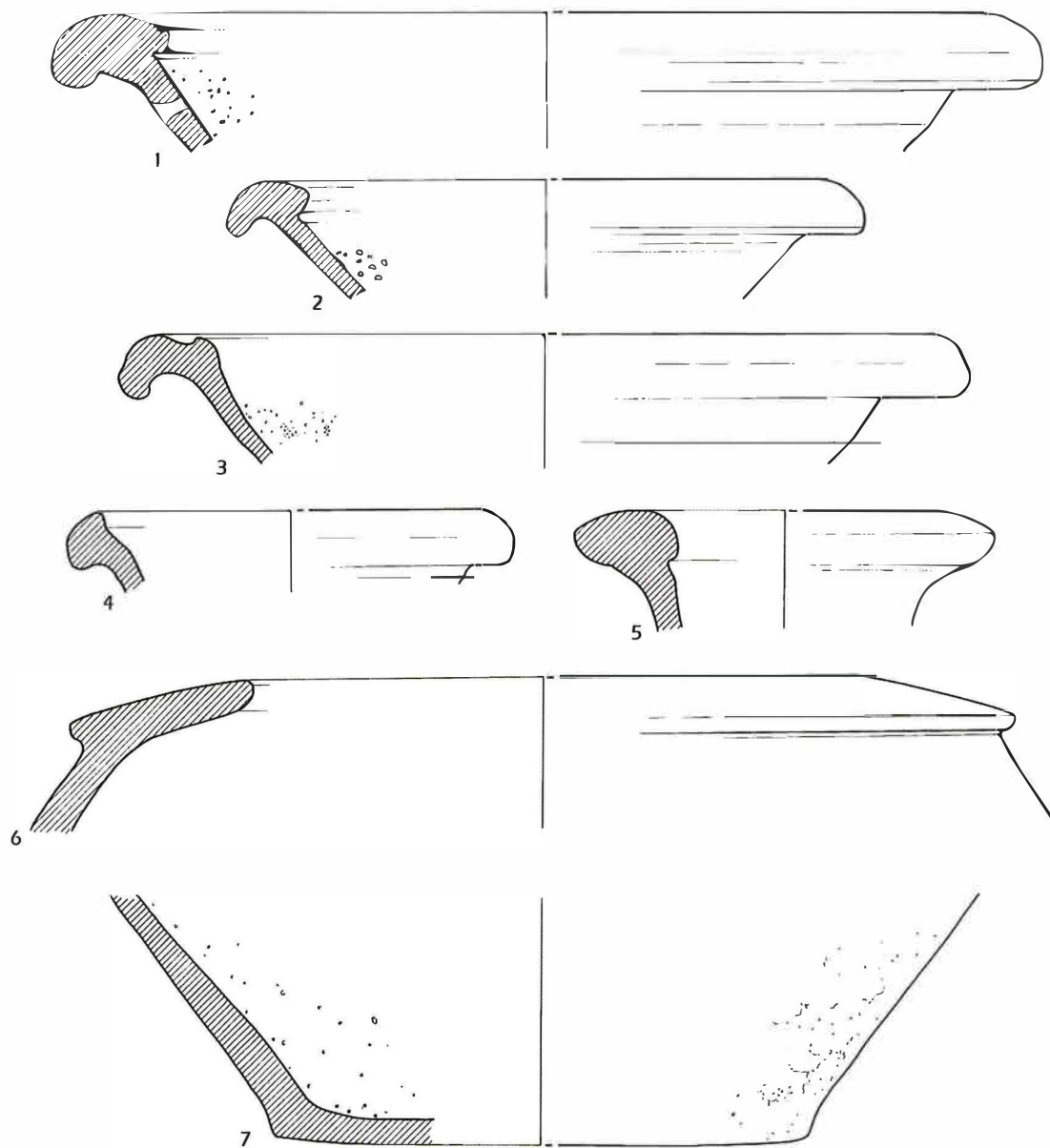
B. Kadasterplan

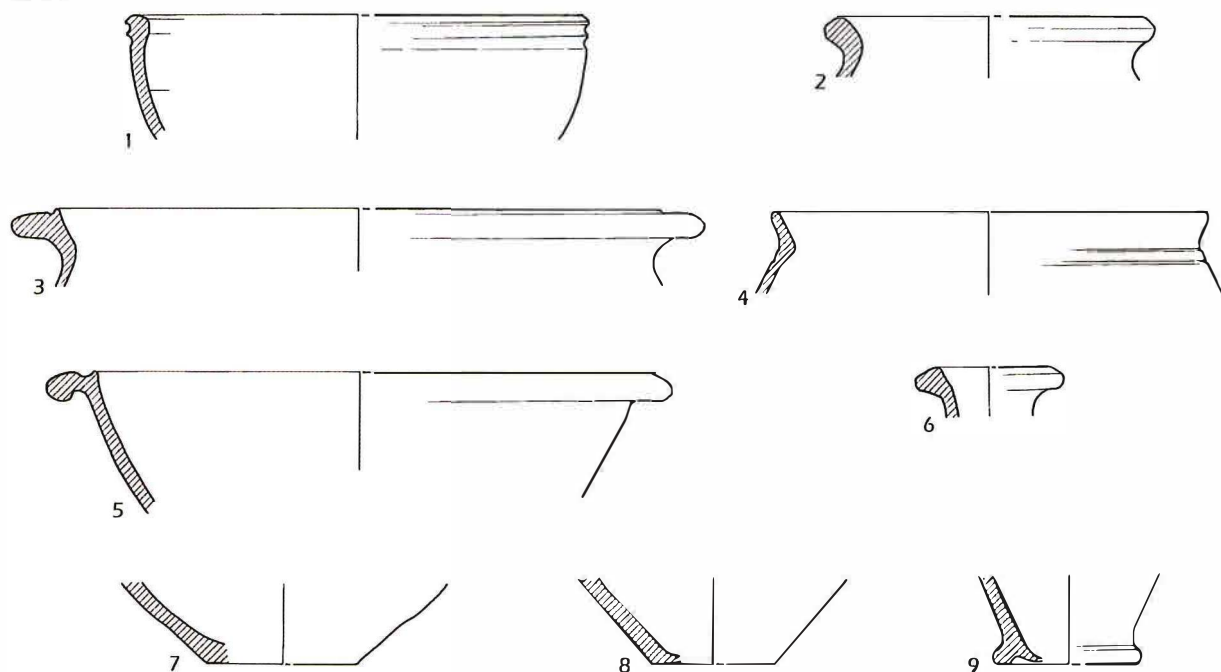
WP

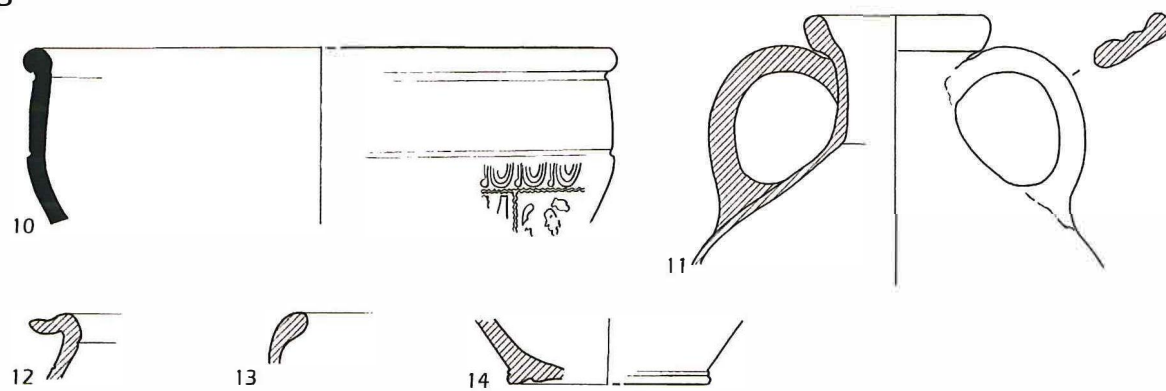
WP

K 16

G 5

PLAAT VI: aardewerk uit kuil 14, 17 en 19 (schaal 1:3)

